

ne ad conditiones requisitas pro individuazione, seu multiplicatione individuali, sine quibus non redditur ipsa quidditas, seu natura individuali, aut multiplicata individualiter, eo quod individuatio, ita pertinet ad substantiam quod non constituit formaliter essentiam, neque ejus multiplicatio facit essentialiter dividuam, ut latius diximus citata quæstione IX de generatione. Et inde est, quod principium, et fundamentum hujus individuationis, et multiplicationis ejus in rebus materialibus non est forma, seu entitas, aut quidditas rei, prout exercet id quod proprium formæ est, scilicet specificare, et constituere quidditatem, aut quidditative facere differre, sed prout materializatur, et dicit ordinem ad conditiones materiales, quibus sic multiplicatur natura substantialiter, et entitative, ut non essentialiter multiplicetur. Igitur hæc entitas prout indivisa non solum formaliter, sed etiam materialiter, et secundum conditiones materiales, ita quod ulterius non est divisibilis, et multiplicabilis, neque formaliter, seu essentialiter, neque materialiter, sed complete, et ex omni parte est indivisa, dicitur unitas individualis, quod solum ratione differt ab unitate formali, et transcendentali, sicut gradus individualis a gradu specifico, requirit tamen entitatem cum habitudine ad aliquas conditiones extrinsecas, et significationem materiæ, ut possit esse principium hujus individuationis et multiplicationis in rebus materialibus, ubi incommunicabilitas ultima ex ultimo subjecto, quod ex materia desumitur. Videantur quæ diximus loco citato de generatione et Suarez, disp. V met. sect. II.

ARTICULUS III.

Notationes pro rationibus, quibus probat D. Thomas Deum esse unum.

I. Gentilium error vel potius cæcitas de pluralitate deorum, et vanitate idolorum, evangelio Christi coruscante penitus est contrita juxta Isaïæ prædictionem, c. IV: *Elevabitur Dominus solus in illa die et idola penitus conterentur.* Quorum vanitas tanta fuit, ut ad hominum arbitria divinitas, aut concederetur, aut negaretur, et ut Tertullianus inquit in apologetico, c. V: « Apud vos (loquitur ad Romanos) de humano arbitratu divinitas pensatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit, homo jam Deo propitius esse debet. » Cæterum etiam apud gentiles unum summum Deum inter omnes agnitum fuit, ipse Tertullianus in eodem libro, c. XXIV, docet: « Nonne, inquit, conceditis de æstimatione communi, aliquem esse sublimiorem, et potentiolem, velut principem mundi perfectæ peritiæ, et majestatis? Nam et sic plerique disponunt divinitatem, ut imperium summæ dominationis esse penes unum, officia penes multos velint. »

II. Igitur contra hanc gentilium cæcitatē plures sanctorum patrum nervose decertarunt, Justinus martyr, Aristides, Athanasius contra idola, Lactantius, sed inter omnes feliciter Tertullianus in hoc apologetico, in quo ut Lactantius etiam confitetur lib. V instit. c. IV: « Hanc causam videtur plane perorasse. » Et S. Hieronymus in epistola ad Magnum: « Apologeticus, inquit, ejus, et adversus gentes libri, cunctam sæculi continent disciplinam. »

III. Fuerunt tamen, et hæretici nonnulli etsi non in vanitatibus ido-

lorum, certe in vanitatibus suorum errorum plures deos inducentes, ut Marcion, et Cerdon contra quos agit Tertullianus lib. I in Marcionem, Manichæi, contra quos agit Augustinus lib. de hæresibus, c. XLVI. Ut omittam Valentinianum antiquiorem, qui non solum duo summa principia, ut isti, sed: « Liberalior (inquit Tertullianus, lib. I in Marcionem, cap. V), usque ad triginta æonum fœtus, examen divinitatis effudit. » Æones idem est, quod sæcula, quæ iste fabulosus hæreticus in originem Dei induxit, ut ex Augustino, Isidoro, Rabano, et Gratiano adnotavit Pamelius ad librum Tertulliani contra Valentinianos in initio annotationum. Occasione etiam mysterii Trinitatis explicandi multi lapsi sunt, tres Personas, tres deos asserentes cum diversis naturis, quod de Philopono qui dictus est Joannes Grammaticus Nicephorus testatur, lib. XVIII historiæ, cap. XLVIII. Et nostris temporibus Valentinus gentilis pluralitatem in natura divina dogmatizavit, ut refert cardinalis Bellarminus, præfatione in secundam controversiam generalem de Christo, tomo I, licet postea videns non posse unitatem Dei negari in Scriptura ad Arianismum defecit, solumque Deum Patrem esse summam divinitatis essentiam asseruit, Filium autem, et Spiritum Sanctum non esse divinam essentiam, sed proles essentiæ longe illa inferiores. In quam speciem erroris etiam quædam propositiones Raymundo Lullio inscriptæ videntur consentire, licet Vazquez hic circa articulum tertium dicat non habuisse hunc errorem Lullium, reprehendatque Bernardum Lucemburgensem qui eum illi attribuit. Sed debuisset videre Heimericum in directorio, p. II, q. IX, num. V, ubi refert inter alias propositiones Lullii hanc: Deus habet multas essentias, et propositionem

XI: Deus Pater est antequam Deus Filius, et X: Essentia, et natura Dei Patris generat Filium, et XVII: Dei Filii essentia relata ad Personam Filii sic est genita sicut est ingenita essentiæ Patris relata ad Personam Patris.

IV. Cæterum quidquid sit de erroribus, tamen Deum esse unum omnino in natura, et essentia, non solum fides clamat dicente Scriptura Deut. VI: *Deus tuus Deus unus est*, nec alium præter ipsum ubique clamante Scriptura, sed naturali lumine plane demonstratur, communiterque catholici doctores ex hoc quod Deus est summe et infinite perfectus, summe esse unum deduxerunt. Unde illa vox est apud Tertullianum, lib. I in Marcionem, c. III: « Veritas christiana districtè pronuntiavit, Deus si non unus est, non est, quia dignius credimus non esse, quodcumque non ita fuerit, ut esse debeat. » Proinde sic ibi argumentatur Tertullianus: Deum summum magnum esse inter omnes convenit, nam modicum aliquid Deum esse nullus dicet, nisi auferendo quod Dei est, de ratione autem summi magni est, ut illi nihil adæquetur, nec par habeat, quia si habet par, non est summum (scilicet positive super omnia) ergo debet esse unicum, quia si aliud sit summum magnum, aliquid ei erit par, eique adæquabitur. Si autem ponantur plura summa magna negative, id est, quorum neutrum sit majus alio, pari ratione si ponuntur duo dīi, possunt poni quatuor, aut decem, aut mille, imo infiniti, quia non est major ratio de duobus quam de aliis multis. Tot ergo erunt dīi, aut plures, quot creaturæ. Quid absurdus?

V. Ex hac ratione, quæ apud antiquos patres in pondere fuit, deduxit D. Thomas præcipuas, quibus veritatem hanc ostendit. Plures af-

fert i contr. gent. cap. XLII, sed reducuntur principales ad tres, quas in hac quæstione ar. III proposuit.

VI. Prima deducitur ex omnimoda simplicitate Dei. Secunda, ex summa perfectione. Tertia, ex ordinatione creaturarum inter se, et earum gubernatione. Prima ratio totam vim suam habet in hoc. Singularitas est de essentia et natura Dei, ergo et immultiplicabilitas, seu omnimoda unitas. Consequentia patet, quia cum sunt plures homines, multiplicatur quidem natura in pluribus singularibus, sed singularitas, qua ergo sum hic homo, multiplicari non potest quia singularitas est propria unicuique, si autem multiplicaretur, esset communis multis, si communis, non esset singularis, repugnat ergo singularitatem esse communem. Antecedens est certum quia divina essentia est ens simplicissimum, utpote actus purus, nullam admittens compositionem, neque adjectionem ex ipsa sua ratione formali, quia si ipsa formalis ratio actus puri, posset aliquid præter se habere, jam illi ex se aliquid deesset, quod posset habere, et sic esset in potentia ad illud, et non esset actus purus, ergo cum sit actus purus, et simplicissimus ex eadem formali ratione habet constitui in essentia, et singularizari in individuo, ergo tam essentialiter convenit natura divina, sicut et singularitas, ergo tam immultiplicabilis est divina natura, sicut singularitas ejus.

VII. Secunda ratio: Deus summe perfectum ens infinita, et illimitata perfectione, si enim aliquid alius imaginaremur, illud esset Deus, aliud vero esset infra Deum, nec illi par. Si ergo essent duo dii, vel utrumque esset infinite perfectum, et summum ens, vel alterum tantum. Si alterum tantum, ergo aliud esset finitum, ergo creatum, et non

Deus. Si utrumque infinitæ perfectionis, ergo non possent differre, et sic non essent plura, sed unum. Patet consequentia. Si differrent, ergo aliquid esset in uno quod non in altero, si enim nihil in uno est, quod non in altero, non est differentia, sed unitas, et identitas. Si aliquid est in uno, quod non in altero, vel illud, quod hoc habet præ alio est actus purus, et entitas infinita, vel potentiale, et finitum. Si finitum, ergo id per quod unus Deus differret ab alio esset quid creatum, et sic partim esset Deus, partim creatura, imo non esset Deus, quia non esset actus purus, utpote mixtus et conjunctus potentialitati, et rationi creatæ, actus autem purus, ab omni potentialitate abstrahit. Si vero id quod habet unum præ alio est perfectio actus puri, et divina, seu infinita, ergo hæc perfectio, et actus purus deest alteri, et illa quæ est in altero deest isti, ergo utrumque est privatum aliqua perfectione divina, et infinita, et sic non est summe perfectum, et actus purus, cum desit illi perfectio infinita.

VIII. Unde non potest instari in creaturis, quæ differunt a Deo, et tamen habent perfectiones suas, et Deus suam. Nam contra est, quia omnes perfectiones, quæ sunt in creaturis, sunt in Deo eminenter, et ab alio derivantur, et sic differunt a Deo per aliquam perfectionem creatam, et mixtam potentialitati, quæ in Deo purificatur a potentialitate. Non vero est aliqua perfectio simpliciter in creatura, quæ non sit in Deo.

IX. Tertia ratio: Omnia entia, ita ordinata sunt, quod unum alteri deservit, et unum alteri coordinatur, cum sint inæqualia, et unum inferius, aliud superius, non possunt autem in ordinem convenire per se, nisi ab uno ordinentur, quia unius ordinis, unum per se est causa,

multa autem non nisi per accidens, id est, ut sunt aliquo modo unum. Cujus rationis vis stat in hoc. Si essent plures dii vel omnes idem omnino, et omni modo facerent quod unus tantum, vel faceret aliquid et alius aliud, et per accidens omnia in unum ordinem convenirent. Si hoc secundum, neuter esset Deus, quia a neutro omnia dependerent creata, nec esset omnipotens, cum non esset factor omnium, nec virtutem haberet super omnia, quia non dependerent aliqua ab eo, scilicet illa quæ non faceret; imo perfectissimum quod est in toto universo, scilicet ordinatio rerum, esset effectus per accidens, scilicet a causis pluribus, ut fortuito in unum convenirent. Si primum, ergo si

idem faciunt omnes, quod unus, et eodem modo, quidquid facit unus, faciunt omnes, ergo ultra unum reliqui superfluum, si quidem sine illo æque bene res omnes fierent. Nihil autem absurdius, quam ponere Deum superfluum quomodo enim primum, et summum, et necessarium ens est ens superfluum? Non autem hoc sequitur de Personis divinis, quia eandem habent deitatem, et potentiam, qua unico modo omnia fiunt, et sic sicut ostenditur non esse tres deos, ita non esse tres Personas cum tribus naturis.

X. Quomodo vero singularitas aliquando negetur Deo? Est ratione Personarum non essentia. Vide D. Thomam infra quæstione xxxi, art. II et in I, dist. xxiv.